

Achtergrondinformatie – Nepnieuws

Nepnieuws herkennen

Digitale media zorgen ervoor dat iedereen nieuws kan maken en publiceren. Mede daarom vind je op het web een heleboel nepnieuws. Nepnieuws kan worden gebruikt om lezers te beïnvloeden of om geld mee te verdienen. Wat moet je nog geloven en wat niet? Kan ik het nieuws risicoloos delen met anderen? Het belangrijkste is: gebruik je gezonde verstand, controleer de bronnen van een bericht en blijf altijd kritisch nadenken. De regels van het auteursrecht kunnen je daarbij helpen. Naast de informatie in dit document is op isdatechtzo.nl meer te vinden over hoe je nepnieuws herkent.

Wat is de bron?

Als je een bericht langs ziet komen met als afzender een bekend roddeltijdschrift, dan weet je dat je het bericht misschien met een korreltje zout moet nemen. Maar als het om een bericht van een onbekend persoon gaat, dan is dat lastiger. Zoek de schrijver dan op via Google en kijk wat hij nog meer geschreven heeft of wat er in zijn cv is opgenomen. Tevens kun je op de website waar het bericht vandaan komt, de pagina “over ons” bekijken. Daar staat meestal beschreven wat het doel is van de website. Het kan zijn dat ze nepnieuws verspreiden als amusement, bijvoorbeeld de satirische site De Speld. Je kunt ook andere berichten op de website bekijken. Zijn die wel geloofwaardig? De meeste nieuwsmedia zijn aangesloten bij de Raad voor de Journalistiek en vermelden dat op hun website. Kinderen kunnen natuurlijk ook altijd hun ouders of leerkrachten vragen als ze iets niet helemaal vertrouwen.

Meer berichten te vinden?

Zijn er meer berichten over dit onderwerp te vinden? Kijk op Google of serieuze nieuwssites. Als daar een soortgelijk bericht of artikel geplaatst is, dan kun je er vaak vanuit gaan dat het echt nieuws is. Bij dat andere bericht zie je misschien dat er verschillende meningen zijn, zodat jij beter je eigen mening kunt vormen.

Wat na de kop?

Zorg dat je méér dan alleen de kop leest. Nieuwssites of kranten proberen je soms met een spraakmakende kop te trekken. Dit kunnen extra spannende of extra overdreven titels zijn. Als je het hele bericht leest, ontdek je vaak pas hoe het echt zit. De titel was in dat geval geen korte samenvatting van het bericht.

Bestaat de schrijver?

Check of de schrijver bestaat en zo ja, kijk waar hij voor werkt en wat hij nog meer geschreven heeft. Is het een journalist en heeft hij meer geschreven voor betrouwbare websites, dan is het waarschijnlijk geen nepnieuws.

Waarom geplaatst?

Bedenk ook goed waarom een artikel is geplaatst. Wil de schrijver informeren, iets verkopen, onrust zaaien of juist vermaken? Als een bepaald product heel duidelijk wordt opgehemeld en er staat heel toevallig een logo bij van het bedrijf waar dat product wordt verkocht, dan zou het goed kunnen zijn dat het reclame is in plaats van nieuws.

Hoe onderzocht?

Controleer ook hoe het bericht is onderzocht. Wanneer een journalist tien mensen heeft gevraagd naar hun mening over een nieuwe wet in Nederland, kun je niet zeggen dat heel Nederland er zo over denkt. Het is een ander verhaal wanneer er met een representatieve enquête onder een paar duizend mensen een mening is gepeild.

Foto echt?

Er worden elke dag miljoenen foto's gepubliceerd. Met AI zijn nepfoto's zo gemaakt. Ben je er niet helemaal zeker van of de foto echt is? Check hem dan via Google Afbeeldingen. Daar zit in de zoekbalk een camera-icoontje. Daarmee kun je de betreffende foto uploaden. Google geeft daarna aan op welke site(s) dit beeld eerder te zien is geweest en wanneer.

Nieuws delen?

(Nep)nieuws verspreidt zich razendsnel via sociale media. Als je zelf nepnieuws deelt kun je daarop ook worden aangesproken. Op je eigen berichten heb je automatisch het auteursrecht. Als je nieuws, tekst of foto's van anderen deelt, is het van belang dat je in ieder geval de bron vermeldt. Daarmee laat je zien dat jij niet verantwoordelijk bent voor de inhoud van het gedeelde bericht.. Bovendien kan je niet van plagiaat worden beschuldigd. Aan de hand van de bron kan de ontvanger van het bericht zelf bepalen of het nepnieuws is of niet.

Tips voor de leerkracht bij deze les

Onder 'Extra opdrachten' in de online lesomgeving vind je een opdrachtenblad met extra opdrachten voor de leerlingen. De leerlingen kunnen deze opdrachten zelfstandig maken. De opdrachten lenen zich ook goed voor een discussie in de klas, bijvoorbeeld na het kijken van de introductievideo.

Toelichting opdracht 'Nepnieuws voor het goede doel', vraag b:

Aan wie kunnen de leerlingen allemaal denken? In de eerste plaats kan de juf er last van krijgen. Andere mogelijke antwoorden zijn: zijn zusje, juffen en meesters op school, hijzelf, de journalist van het artikel, mensen die zijn opstel lezen.

Tips voor de leerkracht voor een volgende keer

- Korte les [Foto's delen](#): Bij nepnieuws kan sprake zijn van bewerkte of in een verkeerde context geplaatste foto's. Deze korte les gaat over het bewust omgaan met foto's waar anderen op staan.
- Verdiepingsles [Portretrecht](#): Wanneer iemand iets vervelends doet met een foto waar jij op staat, heb jij jouw portretrecht om daar bezwaar tegen te maken.
- Korte les [Hoe maak ik een werkstuk?](#): In deze les leren kinderen wat correct citeren is en hoe ze de bron juist overnemen om ervoor te zorgen wat ze opschrijven ook echt klopt.
- Verdiepingsles [Wat mag ik als gebruiker?](#): Deze les gaat over wat je als gebruiker wel en niet kan doen.

De verdiepingslessen bestaan uit een introductievideo van Tobias, een op leesniveau groep 7/8 gemaakte leestekst over respectievelijk de rechten van een gebruiker, de rechten van een maker en een over portretrecht, waarna de leerlingen in een quiz hun in de leestekst opgedane kennis kunnen toetsen. Daarnaast is er nog een leuke doe-opdracht in de vorm van een woordzoeker, kruiswoordpuzzel of discussievragen. Zeker als er al een korte les met de klas is gedaan over een van deze thema's, lenen de verdiepingslessen of onderdelen daaruit zich ook voor zelfstandig werken.

Copy Koppie Quest

Een leuke en leerzame aanvulling op en combinatie met het lespakket Wijs met media omgaan is de game die in en met de klas kan worden gespeeld: de Copy Koppie quest.

In deze klassenquest, onderdeel van het populaire programma HackShield, leren de kinderen dat als zij maker zijn van originele werken, zij en hun werk door het auteursrecht worden beschermd. Ze leren ook wanneer je werk van een ander wel en niet mag gebruiken. Leerlingen staan bovendien stil bij het gebruiken, plaatsen of verkopen van afbeeldingen van anderen. Mag je een afbeelding die je via Google vindt vrij gebruiken? En mag je deze afbeelding zomaar verkopen? In de quest helpen de leerlingen Papi het goede pad op. De quest is voorzien van een lesbrieft.

Op de [HackShield website](#) kun je alle informatie over de Copy Koppie klassenquest vinden, inclusief de lesbrieft en het aanmaken van een leerkrachtaccount.

Bronnen

In dit document staat achtergrondinformatie over auteursrecht. Deze informatie kun je gebruiken voor eigen kennisbasis, of om eventuele vragen van de leerlingen te kunnen beantwoorden. De informatie is afkomstig van auteursrecht.nl. Het is een samenvatting van de informatie over auteursrecht die relevant is voor de lespraktijk.

Meer informatie over auteursrecht?

Wil je meer weten over auteursrecht? Dan kun je terecht op de volgende websites:

- auteursrechtvoorjou.nl: algemene informatie over auteursrecht geschikt voor kinderen. Met het informatiefilmpje 'Auteursrecht in twee minuten'.
- onderwijsenauteursrecht.nl: speciaal voor leerkrachten, over het gebruik van auteursrechtelijk beschermd materiaal in het onderwijs. Hier kan je snel vinden welke regelingen er zijn getroffen voor gebruik in het onderwijs.
- auteursrecht.nl: voor algemene informatie over het auteursrecht.